

تبیین روحیه جهادی در تبلیغ

سمیه خدائی^۱

چکیده

روحیه جهادی یعنی کار خالصانه کردن با ایمان و اعتقاد برای جامعه و کسی که می‌خواهد به «جهاد تبیین» بپردازد، نخست باید روحیه جهادی و دوم پشتکار داشته باشد. روش صحیح کار اسلام، روش جهادی می‌باشد. روح جهادی در جامعه، راه رستگاری ایران اسلامی است. جهاد به معنای به کار بردن تمام توان و قدرت و تحمل سختی‌ها برای مقابله با دشمن است. تبلیغ بدون روحیه جهادی، روح لازم را ندارد. اگر روحیه جهادی نباشد، اولاً انسان گاهی صحنه را خطا میکند و غلط میبیند، ثانیاً گاهی در رفتار غلط عمل میکند. وقتی که حالت جهادی باشد. غالباً درست میبیند.

کلید واژه: جهاد، روحیه جهادی، تبلیغ

^۱. طلبه سطح ۲ حوزه علمیه الزهرا (سلام‌الله علیها).

روحیه جهادی از مهم‌ترین موضوعاتی است که موردنیاز جامعه امروز ما است، زیرا تنها با روحیه جهادی است که عقب‌ماندگی‌های گذشته، در ابعاد مختلف جبران می‌گردد. از مهم‌ترین اموری است که جهت پیشرفت و رسیدن به هدف باید بکار گرفته شود. الگوی عملی در داشتن روحیه جهادی در عصر حاضر بنیان‌گذار انقلاب اسلامی امام خمینی (ره) و نایب بر حق ایشان امام خامنه‌ای هستند که این انقلاب عظیم را در این دنیای پر از حوادث و فتنه به‌خوبی هدایت کرده‌اند. اساساً روش صحیح کار در فرهنگ غنی اسلام، روش جهادی می‌باشد. ^۲ جهاد در دین مبین اسلام از چنان جایگاه والایی برخوردار می‌باشد که حضرت دوست در مصحف شریف قرآن کریم فرمود:

«ان الذین امنوا و هاجروا و جاهدوا فی سبیل الله باموالهم و انفسهم اعظم درجه عند الله و اولئک هم الفائزون» ^۳ رهبر معظم انقلاب می‌فرمایند: در تبلیغ، روحیه‌ی جهادی لازم است. این روحیه‌ی جهادی با توجه به این آیه‌ی شریفه است که «وَلَا يَظُنُّونَ مَوْطِنًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نِيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ»، آن کاری که غیظ کفار را برانگیزد، عمل صالح است. آن کاری که ضربه‌ی به کفار بزند، «ینالون منه» یعنی ضربه زدن.

پیشینه‌های مرتبط با این مقاله موارد ذیل است:

۱- مقاله روحیه جهادی از منظر امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (مد ظله العالی). احمد محمدی فرد در این نوشتار عنوان می‌کند: «روحیه عبارت است از مجموعه کلی و کیفی هاله‌های پدیده‌ای احساسات، عواطف و اشتیاق فردی و یا گروهی انسانی برای کار بهتر نتایجی که از اختلاط و امتزاج عوامل روحی و روانی انسانی که منجر به روحیه می‌گردد.

۲- اسماعیل احمدی در نوشته‌ای عنوان می‌کند: جهاد از ریشه لغوی «جهد» به معنای سعی و تلاش و کوشش می‌باشد و جهاد بماهو جهاد، امری مقدس و ارزشمند است و تفاوتی نمی‌کند

۲. محمدی فرد، روحیه جهادی از منظر امام خمینی ۱۳۹۵

۳. (سوره توبه، آیه ۲۰)

۴. سوره‌ی توبه، بخشی از آیه‌ی ۱۲۰

جهاد در چه عرصه ای و زمینه ای باشد جهاد دفاعی یا علمی یا سیاسی یا خدمت رسانی و... و این نکته، خود، از زیبایی های کامل ترین دین آسمانی می باشد که امر جهاد را برای تمامی مسلمین در هر صنف و شغلی که هستند تأکید نموده است.^۵

۳- شاخصه های روحیه جهادی به قلم سید علی موسویان : روح جهادی در جامعه تنها راه رستگاری و سعادت ایران اسلامی به عنوان مقدمه حکومت عدالت گستر موعود آسمانی است و تمرینی برای آمادگی منتظران آفتاب.^۶

۴- در مقاله (تبیین آموزه های جهانی قرآنی موثر بر روحیه جهادی) بیان می شود: واژه جهاد و مشتقات آن ۳۳ بار در قرآن به کار رفته است. جهاد در لغت به معنای تالش کردن و به کار گرفتن نیرو و توان خویش برای تحقق بخشیدن به یک هدف هست لکن چون از باب مفاعله است، معمولاً در مواردی به کار می رود که نوعی همکاری، تقابل و رقابت در آن وجود دارد.

۵- رهبر معظم انقلاب اسلامی، می فرماید: هر چیزی که هم تلاش باشد و هم در مقابله با دشمن باشد، جهاد است. یعنی ممکن است یک کاری انجام دهند، زحمت هم بکشند، بگویند ما داریم جهاد می کنیم، نه، جهاد یک شقش این است که در مقابله با دشمن باشد.^۷

۶- خراسانی در مقاله نقش ابعاد اخلاقی در بهسازی تبلیغ: تبلیغ دین و هدایت مردم به ارزش های دینی را از اصول رسالت و سنت پیامبران می داند.

۷- میر محمدی و همکاران در مقاله خود نقش معنویت و روحیه جهادی در حوزه سیاست و اجتماع (۱۳۹۹، صص ۳۷-۶۴) با توضیح اینکه ایمان به خدا و اعتقاد راسخ در راه حق عامل اصلی در تقویت روحیه جهادی به شمار میروند معنویت و روحیه جهادی را مانند دو بال پیشرفت و حرکت تکاملی جامعه اسلامی معرفی می کنند.

۵. احمدی، اسماعیل، روحیه جهادی ویژگی ها و شاخصه ها. روزنامه کیهان ۱۳۹۳

۶. موسویان علی، شاخصه های روحیه جهادی ۱۳۹۷

۷. امام خامنه ای (مدظله العالی) ۱۳۹۵

۱. مفهوم شناسی

این بخش از مقاله، به مفهوم شناسی لغوی و اصطلاحی جهاد، روحیه جهادی و تبلیغ اختصاص دارد.

۱-۱ مفهوم شناسی جهاد

از نظر لغت جهاد از ریشه جَهَد و جُهد به معنای مشقت و زحمت و همچنین توان و طاقت است. بنابراین جهاد به معنای به کار بردن تمام توان و قدرت و تحمل سختی ها برای مقابله با دشمن است. این کلمه بیشتر بر دفع دشمن به وسیله جنگ اطلاق می شود. ولی گاهی نیز معنای آن وسعت یافته، شامل دفع هر چیزی که ممکن است به انسان ضرری برساند می شود، مانند: مبارزه با شیطان که انسان را گمراه می کند و یا نفس اماره که به بدی ها امر می کند چنان که پیامبر (ص) مخالفت با هوای نفس را جهاد اکبر نامیده است.^۸

راغب اصفهانی در مفردات می گوید: (الْجَهْدُ وَالْجُهُدُ: الطَّاقَةُ وَالْمَشَقَّةُ)^۹ جَهَد و جَهِد به معنای طاقت و مشقت است. از ماده جهد، کلمات دیگری هم مشتق شده است که در همه آنها سختی و مشقت وجود دارد مثلاً اجتهد به معنای به کار گرفتن نفس و تحمل سختی است و جهاد به معنای به کار گرفتن همه توان در مقابله با دشمن است.

^۸. (فرقانی، ۱۳۷۷، ص ۱۵)

^۹. مفردات الفاظ القرآن، ص ۲۰۸

۲-۱ مفهوم شناسی روحیه جهادی

با توجه به معنای لغوی جهاد که به نوعی با مفهوم سختی و مشقت همراه است. مشخص میشود که روحیه جهادی نیز روحیه ای است که حاضر به تحمل سختی و مشقت است و از عافیت طلبی فاصله دارد؛ بنابراین کسی که روحیه جهادی دارد برای رسیدن به هدف حاضر است با روی لذت های در اختیار خود گذاشته و مشکلات و سختی هایی را که برای رسیدن به آن هدف والا ممکن است پیش روی او قرار گیرد به جان و دل می خرد و خود به استقبال مشکلات می رود و از آنها فراری نیست. بر اساس معنایی که از روحیه جهادی بیان شد روشن می شود که روحیه جهادی یک خصیصه نفسانی است که ربطی به جهان بینی شخص ندارد. ممکن است شخصی منکر خداوند و معاد باشد ولی در زندگی دنیوی خود صاحب همتی بلند بوده و حاضر باشد برای رسیدن به ارزش های انسانی سختی هایی را به جان بخرد. البته این سخن به این معنا نیست که بین جهان بینی یک شخص و روحیه جهادی او هیچ ارتباطی وجود ندارد.

جهان بینی یک شخص و نگاه او به عالم قطعاً در جهت دهی به زندگی او و اولویت های او تأثیرگذار است و می تواند تقویت کننده روحیه جهادی او باشد اما باید توجه داشت که این روحیه از مقوله کیف نفسانی است و از حکمت نظری جداست. روحیه جهادی با داشتن انگیزه خالص الهی به دست می آید و وقتی انسان به خداوند متعال وصل شد، می تواند با توکل به خدا کارهای بزرگ که به ظاهر، نشدنی است را محقق سازد.^{۱۱}

۱۰. موسویان

۱۱ محمدی فرد

نکته‌ی دوّم اینکه تبلیغ صرفاً پاسخگویی به شبهه نیست، موضع دفاعی نیست. در تبلیغ، موضع تهاجم لازم است. اگر چنانچه این موضع تهاجمی به معنای واقعی کلمه بخواهد تحقق پیدا کند، لازمه‌اش شناخت صحنه است؛ یعنی شما باید بدانید که وقتی با انبوه شبهه در ذهن جوانها مواجه میشوید، با چه کسی طرف هستید.

نکته‌ی سوّم این است که در تبلیغ، روحیه‌ی جهادی لازم است. روحانیت باید وسط میدان باشد، نباید مأیوس شود؛ خاصیت عمل جهادی این است.

نکته‌ی بعدی توجه ویژه به نسل جوان و نوجوان است که فردای کشور را اینها تشکیل می دهند. از لحاظ کمیت تبلیغات خیلی عقبیم. اگر ما بخواهیم به قدر ظرفیت یا نزدیک به اندازه‌ی مورد نیاز ظرفیت، عناصر تبلیغی با این خصوصیات داشته باشیم، احتیاج داریم به کانونهای عظیم حوزوی. کانونهایی باید به وجود آید فقط برای تربیت مبلغ؛ که پشتوانه‌ی فکری و تحقیقی و علمی هم داشته باشد. احتیاج داریم به یک کانون اساسی. مرکز هم در درجه‌ی اول، حوزه‌ی علمی قم است؛ وقتی در قم این کار انجام گرفت و تجربه‌ای شد، آن وقت در حوزه‌های بزرگ سراسر کشور هم این کار میتواند تکرار بشود؛ تشکیل کانونی با مأموریت (تهیه‌ی تبلیغات به روز) و (تنظیم شیوه‌های اثرگذار تبلیغی). باید در این کانون به معنای واقعی کلمه، مبلغ تربیت بشود.^{۲۱}

روحیه جهادی یکی از مؤلفه‌های مهم استقامت و ایستادگی است؛ جهادگری در معنای عام در همه سنگرها و مواضعی که لازم است تا یک نیروی انقلابی برای پیشبرد اهداف انقلاب اسلامی، حل مشکلات کشور، رفع محرومیت‌ها و کمک به مردم در اقصی نقاط ایران اسلامی و حتی خارج از کشور دنبال کند باید به معنای واقعی یک نیروی جهادی باشد.

بعد از جنگ روحیه جهادی بین جوانان سلحشور این مرز و بوم زنده شد و به رغم اینکه ساختار جهاد سازندگی از بین رفت اما دوباره با درک محرومیت‌ها، جوانان دانشجو، طلبه و عاشق خدمت، فضا را برای یک راه جدید، کار جدید و راهبرد نو برای مسیر آینده انقلاب اسلامی گشودند.

^{۲۱} بیانات مقام معظم رهبری

مشکلات همیشه وجود دارد لذا باید همیشه روحیه جهادی در بین جوانان، نوجوانان و آحاد مردم وجود داشته باشد تا بتوانیم مساله به مساله آنها را برطرف کنیم^{۲۲}.

روحیه جهادی جزو شاخص‌های مهم انقلاب اسلامی است. این روحیه یعنی از خودگذشتگی و فداکاری، یعنی مقدم داشتن مطالبات و نیازهای دیگران، کار را برای خدا انجام دادن و کار را وظیفه خود دانستن؛ پس کسی که روحیه جهادی داشته باشد، مسئولیت‌پذیر است و کار را به بهترین وجه و به‌طور کامل و تمام انجام می‌دهد، چون خدا را در نظر دارد و کار را برای خدا انجام می‌دهد.

نقطه مقابل روحیه جهادی، روحیه بی‌تفاوتی نسبت به مشکلات مردم و جامعه و شانه خالی کردن از زیر بار مسئولیت، تنبلی و کم گذاشتن از کار است و منشأ بسیاری از مشکلاتی که در کشور داریم نداشتن روحیه جهادی است و راه علاج مشکلات، تقویت روحیه جهادی در مردم و مسئولان است. دشمنان ایران به مقابله با این ملت برخاسته‌اند و درصدد تضعیف و از بین بردن روحیه جهادی و انقلابی مردم و مسئولان هستند. روحیه جهادی رمز بقای انقلاب اسلامی است و باعث شکست توطئه‌های خبیثانه دشمنان می‌شود.

^{۲۲} فرمانده سپاه حضرت ولیعصر (عج) خوزستان

نتیجه گیری

در اصطلاح دینی جهاد معنی گسترده ای دارد و شامل هر نوع تلاش و مبارزه با هر وسیله و سلاحی در برابر هر دشمنی میگردد.

یکی از مسائلی که در تقویت روحیه جهادی باید به آن توجه کنیم ، داشتن اخلاق نیکو است . همانگونه که پیامبران درد انجام امر تبلیغی از خداوند می خواستند آنان را به فضائل اخلاقی مزین گرداند . خداوند هم به پیامبران سفارش می کند که در امر تبلیغ و تبیین ارزش های انسانی به عناصر اخلاقی پایبند باشند.

برای داشتن روحیه جهادی می بایست فرد دارای ویژگی هایی باشد من جمله : امید ، اعتماد به نفس ، صبر ، عزم ، همت بالا و... ثمره این ویژگیها تربیت انسانهایی با روحیه جهادی است.

افرادی که امید و عزم و علو همت و آزادی از جلوه های دنیا و خستگی ناپذیری و استمرار در حرکت دارند ، لقب «جهادگر» را به آنان داده و بی شک در هر مسئولیت و جایگاهی که قرار بگیرند روحیه جهادی را سرلوحه رفتار و کردار خود نموده و در حیطه مدیریتی و شغلی خود نیز به آن عمل می کنند .

اگر امروزه رهبری از سرگرم شدن برخی مسئولین به اشرافی گری و رفاه طلبی گلایه می نمایند؛ به آن علت است که روحیه جهادی در مسئولین سطوح مختلف نهادینه نگردیده و به آفات و آسیبهای پست و جایگاه دنیوی نظیر اشرافی گری عدم توجه به طبقات مستضعف و عامه مردم اختلاف با دیگران برای حفظ منافع شخصی و... دچار و مبتلا گردیده اند. یعنی به جای آنکه روحیه جهادی و ایثار بزرگ ترین : دارایی آنان باشد روحیه دنیا طلبی، تمام سرمایه آنان است سرمایه ای که در باطن خود نه مایه ای بیش نیست و تنها ممکن است چند روزی میز و جایگاه مدیریتی را برای آن مسئول محفوظ نگاه دارد که البته خود از عذابهای پنهان خداوند برای مدیران دنیا زده می باشد. اگر در قلوب تمامی مردمان به ویژه مدیران و مسئولان روحیه جهادی حاکم شود تحقق چشم انداز بیش از آنچه در این سند آمده است عینیت یافته و شاهد نمونه کوچکی از جامعه اصیل مهدوی خواهیم بود. حکومت عدل مهدوی، اوج تحقق جامعه جهادی است .

فهرست منابع

۱. محمدی فرد زیارانی ، احمد . روحیه جهادی از منظر امام خمینی (ره) و امام خامنه ای ۱۳۹۵.
۲. قرآن کریم ، سوره توبه .
۳. احمدی ، اسماعیل . مقاله روحیه جهادی. پایگاه اطلاع رسانی حوزه ۱۳۹۳.
۴. موسویان ، علی . شاخصه های روحیه جهادی ۱۳۹۷.
۵. بیانات امام خامنه ای (مدظله العالی). ۱۴۰۲
۶. راغب اصفهانی ، حسین بن محمد . مفردات الفاظ القرآن. جلد یک، بیروت: دارالقلم ۱۴۱۲ه ق.
۷. فرقانی، قدرت الله، دفاع در اسلام، تهران، اداره عقیدتی سیاسی سپاه، ۱۳۷۷، اول.
۸. ابن فارس ، احمد . ۱۴۰۴ق ، معجم مقاییس اللغة ، ج ۱ ، قم:مکتب الاعلام الاسلامی.
۹. دهخدا؛علی اکبر (۱۳۷۷)، لغت نامه ، تهران : دانشگاه تهران .
۱۰. مطهری ، مرتضی . (۱۳۷۴)، مجموعه آثار ، چ ۳ ، تهران : صدرا .
۱۱. حرّانی ، تحف العقول/النص/۳۱۸/ومن کلامه سماه بعض الشیعه.
۱۲. اکبری ، حسن .آداب و روش تبلیغ دین از دیدگاه قرآن .۱۳۹۵.پایان نامه کارشناسی ارشد .
۱۳. حر عاملی ،محمدبن حسن .(۱۴۰۹ق) ،وسائل الشیعه ،تصحیح موسسه آل البيت.قم:موسسه آل البيت .
۱۴. سخنان فرمانده سپاه حضرت ولیعصر (عج) خوزستان ۱۴۰۲
۱۵. محمدیان ،علی. سرابی،رضا . بکایی ، منصوره . تحلیل مبانی و مولفه های روحیه جهادی در اندیشه آیت الله خامنه ای . فصلنامه علمی پژوهشی انقلاب اسلامی دوره ۱۲ ف شماره ۴ . ۱۴۰۲
۱۶. خراسانی ، لطف الله . نقش ابعاد اخلاقی در بهسازی تبلیغ .۱۳۹۷.

۱۷. ادریسیان، محمد. رشید، غلامعلی. تبیین آموزه های جهادی قرآنی موثر بر روحیه جهادی نیرو های مصلح جمهوری اسلامی. فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژی، سال شانزدهم، شماره ۷۲، تابستان ۱۳۹۶.